

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษารุ่นนี้เป็นการศึกษาถึงผลกระทบของภาษีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งรัฐบาลได้นำมาใช้ในประเทศไทย โดยมีผลบังคับจัดเก็บตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2535 ในอัตราร้อยละ 7 และต่อมาในวันที่ 16 สิงหาคม 2540 รัฐบาลก็ได้เปลี่ยนแปลงอัตรากำหนดภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ 7 เป็นร้อยละ 10 ในการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลกระทบจากการนำภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้ ทั้งในด้านของผู้ประกอบการและผู้บริโภค รวมทั้งศึกษาถึงปัญหาของหลักการและวิธีการปฏิบัติในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มที่มีผลต่อผู้ประกอบการและผู้บริโภค โดยมีสมมติฐานดังนี้

1. ระบบภาษีมูลค่าเพิ่มที่นำมาใช้ในประเทศไทยมีความสอดคล้องกับหลักภาษีอากรที่ดี และสามารถแก้ปัญหของระบบภาษีการค้าที่ใช้อยู่เดิมได้
2. ภาษีมูลค่าเพิ่มที่เกิดจากผู้ประกอบการในอัตราสูงเกินไปจะมีผลทำให้
 - ไม่เกิดความสนใจในการเสียภาษี
 - เกิดการหลีกเลี่ยงภาษีขึ้นในระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม
 - การผลักภาระภาษีให้กับผู้บริโภคเพิ่มขึ้น
 - รายได้จากการเก็บภาษียลดลง
3. ผู้ประกอบการในจังหวัดขอนแก่นเห็นด้วยกับการใช้ภาษีมูลค่าเพิ่ม
4. ผู้บริโภคในจังหวัดขอนแก่นเห็นด้วยกับการใช้ภาษีมูลค่าเพิ่ม

สำหรับวิธีการศึกษานั้น ผู้วิจัยใช้การศึกษาจากเอกสารสำหรับส่วนแรก และแบบสอบถามสำหรับการสอบถามทัศนคติของผู้ประกอบการและผู้บริโภค ในส่วนของการสุ่มตัวอย่างประชากรในจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยสุ่มโดยเลือกมา 2 อำเภอ คือ อำเภอเมืองและอำเภอบ้านไผ่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานั้นแบ่งเป็นผู้ประกอบการ 86 รายและผู้บริโภค 361 ราย

ผลการศึกษาพบว่า

1. **ด้านผู้ประกอบการ** จากการสำรวจทัศนคติของผู้ประกอบการต่อระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการนำระบบภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้แทนภาษีการค้า แต่มีข้อเสนอแนะว่าควรจะมีการประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่มให้มากกว่านี้ เพราะในปัจจุบันผู้ประกอบการยังไม่รู้จักหลักการปฏิบัติเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่มดีเท่าใดนัก จากการศึกษาพบว่าข่าวสารเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่มที่ผู้ประกอบการได้รับนั้นส่วนใหญ่มักมีความคลุมเครือและเข้าใจยาก ทั้งนี้อาจเกิดมาจากการที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถอธิบายข้อสงสัย ปัญหาต่างๆให้ผู้ประกอบการ

การฟังได้อย่างชัดเจน หรืออาจเกิดจากตัวผู้เสียภาษีเองที่ไม่พยายามศึกษาถึงระเบียบ วิธีปฏิบัติใหม่ๆ ของกรมสรรพากร นอกจากนี้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังเห็นว่าการใช้อัตราภาษีร้อยละ 10 สำหรับสินค้าและบริการทุกประเภทนั้นยังไม่เหมาะสม โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าอัตราภาษีดังกล่าวอยู่ในระดับที่สูงเกินไป ถ้าหากภาวะเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น รัฐบาลควรจะลดอัตราภาษีลงเหลือร้อยละ 7 เท่าเดิม

สำหรับปัญหาที่ผู้ประกอบการมักประสบในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มนั้น ได้แก่ การคืนภาษีล่าช้า ระเบียบ แนวทางปฏิบัติของกรมสรรพากรเข้มงวดเกินไป ความยุ่งยากในทางปฏิบัติ ด้านการคำนวณต้นทุนหรือตั้งราคาขาย กฎหมาย ระเบียบแนวทางปฏิบัติของกรมสรรพากรยังไม่ชัดเจน ผู้ขายไม่ยอมออกใบกำกับภาษีให้ เจ้าหน้าที่ตอบปัญหาไม่ชัดเจน การจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการยุ่งยาก แบบแสดงรายการภาษีมูลค่าเพิ่มกรอกราย ผู้ซื้อไม่ยอมบอกชื่อ ที่อยู่และอื่นๆ เช่น ถ้าหากผู้ประกอบการขอคืนภาษีโดยวิธีการเครดิตภาษี ไม่ว่าจะป็นจำนวนเงินมากหรือน้อยก็ จะถูกตรวจสอบทันที จากปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด หากกรมสรรพากรสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับกฎระเบียบและการบริหารงานของกรมสรรพากรได้ ก็จะทำให้ผู้เสียภาษีมีความสะดวกในการเสียภาษีมากขึ้น ซึ่งจะช่วยยกระดับความสมัครใจในการเสียภาษีของผู้ประกอบการได้ในระดับหนึ่ง

นอกจากนี้ จากการศึกษาพบว่าถึงแม้ผู้ประกอบการจะเห็นด้วยกับการนำภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้ เพราะเชื่อว่าจะสามารถทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมของประเทศ แต่ผู้ประกอบการก็ยังไม่เห็นประโยชน์ของภาษีมูลค่าเพิ่มในส่วนที่ชัดเจนส่วนบกร่องของภาษีการค้าได้อย่างชัดเจน โดยจะเห็นได้จากมีผู้เห็นด้วยกับประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่มน้อยมาก เช่น

- ราคาสินค้าในระบบภาษีมูลค่าเพิ่มควรจะถูกลง 27 ราย
- ภาษีมูลค่าเพิ่มส่งเสริมการส่งออกมากกว่าเดิม ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น 25 ราย
- ถ้าเลือกได้การเสียภาษียระบบเก่าดีกว่า 22 ราย (จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 86 ราย นั้นแสดงว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นด้วยระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม)
- ภาษีมูลค่าเพิ่มจะทำให้การเสียภาษีเงินได้เป็นธรรมขึ้น 21 ราย
- ภาษีที่แฝงในการลงทุนขอคืนได้ 14 ราย เป็นต้น

ในด้านผลกระทบของภาษีมูลค่าเพิ่มต่อรายรับของผู้ประกอบการนั้น พบว่าการนำภาษีมูลค่าเพิ่มเข้ามาใช้นั้นจะไม่มีผลกระทบต่อรายรับผู้ประกอบการส่วนใหญ่ และในส่วนของรายได้ของรัฐจากการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีนั้นผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่าจะสามารถทำให้รายได้ของรัฐสูงขึ้น

2. **ด้านผู้บริโภค** จากการศึกษาพบว่า ประชาชน ซึ่งถือเป็นผู้บริโภคนั้น ส่วนใหญ่จะรู้จักภาษีมูลค่าเพิ่ม แต่ไม่รู้ถึงความหมายที่แท้จริงของภาษีมูลค่าเพิ่มว่าเป็น ภาษีที่เก็บจากมูลค่าส่วนที่เพิ่มขึ้นในแต่ละขั้นตอนการผลิต และการจำหน่ายสินค้าและบริการ ความเต็มใจหรือความสมัครใจในการเสียภาษีนี้น้อย ส่วนใหญ่ผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้ที่ต้องแบกรับภาระภาษีเอาไว้ทั้งหมดจำใจที่จะต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม เพราะไม่รู้ว่าภาษีที่ผู้ประกอบการเก็บไปจากตนนั้นจะถูกส่งเข้ารัฐจริงหรือไม่ และถ้ารัฐสามารถเก็บภาษีได้จริง รัฐนำเงินภาษีดังกล่าวไปใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในส่วนใดบ้าง

สำหรับความเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อระบบภาษีมูลค่าเพิ่มนั้นสามารถสรุปในประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

- ผู้บริโภคส่วนใหญ่เห็นว่าการนำระบบภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
- จะเกิดผลการทดแทน อันเนื่องมาจากผู้บริโภคปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค ถ้าหากราคาสินค้าสูงขึ้นอันเนื่องมาจากภาษีมูลค่าเพิ่ม จะทำให้ผู้บริโภคหันไปซื้อสินค้าชนิดเดียวกันที่มีราคาถูกกว่าแทน
- ผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการที่ระบบภาษีมูลค่าเพิ่มใช้อัตราภาษีแบบอัตราเดียว คือร้อยละ 10 โดยให้ความเห็นสำหรับสินค้าฟุ่มเฟือยน่าจะเก็บในอัตราสูงกว่าสินค้าจำเป็นที่ใช้ในชีวิตประจำวัน
- ผู้บริโภคส่วนใหญ่เห็นด้วยกับข้อดีของภาษีมูลค่าเพิ่ม ที่แยกภาระภาษีออกจากราคาสินค้า เพราะจะทำให้รู้ถึงภาษีที่ตนต้องเสียอย่างชัดเจน
- ผู้บริโภคส่วนใหญ่เห็นประโยชน์ของใบกำกับภาษีที่สามารถลดการหลบเลี่ยงภาษีได้

ในส่วนของผลกระทบของภาษีมูลค่าเพิ่มต่อรายได้ที่แท้จริงของผู้บริโภคนั้น จากการศึกษาพบว่า *กรณีแรก* การนำภาษีมูลค่าเพิ่มเข้ามาใช้ครั้งแรกมีผลทำให้รายได้ที่แท้จริงของผู้บริโภคส่วนใหญ่ลดลง ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ระดับราคาสินค้าสูงขึ้น และผลของรายได้ที่ลดลงดังกล่าวนี้ ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคและครอบครัวบ้างเล็กน้อย นั่นคือ รายได้ที่แท้จริงของครอบครัวลดลง แต่ไม่ได้ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปมากนัก

กรณีที่สอง การเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีจากร้อยละ 7 เป็นร้อยละ 10 มีผลทำให้รายได้ที่แท้จริงของผู้บริโภคส่วนใหญ่ลดลงเช่นเดียวกับกรณีแรก แต่ผลกระทบในส่วนนี้จะมีผู้ได้รับผลกระทบจำนวนมากว่า ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศ มีส่วนช่วยให้เห็นผลกระทบมากขึ้นนั่นเอง และผลกระทบนี้ก็ส่งผลทำให้ผู้บริโภคและครอบครัวเดือดร้อนบ้างเล็กน้อย และบางครอบครัวเดือดร้อนมาก โดยมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภค และการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาทัศนคติของผู้ประกอบการและผู้บริโภคต่อระบบภาษีมูลค่าเพิ่มนั้น พบว่า ทั้งผู้ประกอบการและผู้บริโภคส่วนใหญ่ต่างก็เห็นด้วยกับการนำภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้จัดเก็บ แทนภาษีการค้า อย่างไรก็ตามการใช้ภาษีมูลค่าเพิ่มมาจนถึงปัจจุบันก็เกิดปัญหาขึ้นมากมาย ซึ่งสามารถสรุปปัญหา และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

- ระบบการทำงานของเจ้าหน้าที่ล่าช้าเกินไป และไม่ให้ความสะดวกแก่ผู้เสียภาษีเท่าที่ควร น่าจะมีการตัดหน้าที่ที่ไม่จำเป็นออก เพิ่มเจ้าหน้าที่และอุปกรณ์ต่างๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อช่วยให้ระบบการทำงานเร็วขึ้น และในอนาคตถ้าเป็นไปได้ควรปล่อยให้บริษัทเอกชน ดำเนินงานแทน
- ควรมีการประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ เกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่มอย่างต่อเนื่อง เพราะจะทำให้ประชาชนเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง และเพื่อให้รัฐมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงการคำนวณหรือมีการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับภาษีมูลค่าเพิ่ม ควรจัดสัมมนาให้ผู้ประกอบการได้ทราบรายละเอียดที่ชัดเจนกว่านี้ เพื่อความพร้อมในการคำนวณภาษีและการยื่นเสียภาษี
- ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่าอัตราภาษีร้อยละ 10 นั้นเป็นอัตราสูงเกินไป อัตราภาษีที่เหมาะสมควรอยู่ระหว่าง 5 - 7 % โดยผู้ประกอบการเห็นว่าถ้าระบบเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นรัฐบาลควรลดอัตราภาษีให้ต่ำลง และนอกจากนี้ผู้ประกอบการเองก็ไม่แน่ใจว่าถ้ารายได้ของรัฐสูงขึ้นจริงหลังการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษี รัฐจะนำเงินไปลงทุนหรือก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศจริงหรือไม่
- ในภาวะปัจจุบันมีการหลีกเลี่ยงภาษีมูลค่าเพิ่มกันมาก ทั้งการขายสินค้าแล้วผู้ขายไม่ยอมออกใบกำกับภาษีให้ หรือการใช้ใบกำกับภาษีปลอมมาขอคืนภาษี โดยกรณีของการซื้อขายใบกำกับภาษีนั้น ถ้าผู้ซื้อต้องการใบกำกับภาษีจะต้องเพิ่มเงินจากราคาสินค้าที่ซื้อประมาณ 2 - 3 % ดังนั้นแนวทางแก้ไข คือ ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ในการออกตรวจตราการออกใบกำกับภาษีของผู้ประกอบการอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งมีบทลงโทษผู้กระทำผิดที่รุนแรง และจริงจังกับการแก้ปัญหาให้มากขึ้น
- ในด้านของการบริหารงานของเจ้าหน้าที่สรรพากรนั้น เจ้าหน้าที่มักจะใช้ลักษณะของการจับผิดผู้ประกอบการมากกว่าใช้ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดปัญหาบ่อยครั้งในการตรวจสอบ นอกจากนี้ระบบการทำงานของเจ้าหน้าที่ยังมีช่องโหว่ของกฎหมายที่เจ้าหน้าที่สามารถหาผลประโยชน์จากผู้ประกอบการได้ ดังนั้น กรมสรรพากรจึงควรปรับปรุงหลักในการปฏิบัติที่ถือเป็นช่องโหว่ และกำหนดให้ปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ

- การเก็บภาษีจากร้านค้าปลีกหรือร้านค้าย่อยนั้นยังไม่เหมาะสม เพราะกิจการเหล่านั้นยังไม่มีความพร้อมในด้านเอกสารและบัญชี ดังนั้นการรวบรวมเอกสารให้เจ้าหน้าที่สรรพากรจะต้องจ้างพนักงานบัญชีเพิ่ม หรือส่งเอกสารไปให้สำนักงานบัญชีทำ เฉพาะส่วนนี้จะเสียค่าใช้จ่ายไม่ต่ำกว่า 50,000 บาทต่อปี โดยผู้ประกอบการเห็นว่าน่าจะนำเงินส่วนนี้ไปเสียภาษีให้กับรัฐจะดีกว่า และนอกจากนี้กลุ่มคนที่เสียภาษีจริง ๆ คือ ธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก ส่วนธุรกิจขนาดใหญ่จะมีการว่าจ้างสำนักงานบัญชี ทำบัญชีเพื่อให้เสียภาษีน้อยลง ถ้ารัฐสามารถแก้ไขจุดนี้ได้จะทำให้รายได้ของรัฐสูงขึ้น

